

Maart 2023

Menukaart afvalpreventie VANG Huishoudelijk Afval

Hoe ga je aan de slag met afvalpreventie in jouw gemeente?

VANG
huishoudelijk afval

Afvalpreventie is een belangrijke manier om het gebruik van grondstoffen te verminderen. Daarnaast draagt afvalpreventie, in de vorm van reparatie, bij aan het verlengen van de levensduur van producten. Preventie is ook een belangrijk thema in het Nationaal Programma Circulaire Economie. Gemeenten en afvalinzamelaars kunnen inwoners en bedrijven hiertoe op verschillende manieren stimuleren. In deze menukaart lees je hoe je dit aanpakt en wat je op verschillende thema's kunt ondernemen. Laat je inspireren en ga aan de slag!

Hoe begin je?

- 1. Zet afvalpreventie op de agenda van je gemeente.* Maak hiervoor gebruik van [de bouwstenen CE-aanpak voor decentrale overheden](#).
- 2. Activeer je eigen organisatie.* Wie van je collega's is – wellicht zonder het zelf door te hebben – al bezig met afvalpreventie of staat ervoor open? Denk bijvoorbeeld aan collega's op de afdeling circulaire economie, zorg, armoedebestrijding of communicatie. Zoek uit of er capaciteit en budget beschikbaar is. Benoem een duidelijk aanspreekpunt binnen de gemeente voor zowel interne als externe partijen die aan de slag willen met afvalpreventie.
- 3. Inventariseer wat er al georganiseerd wordt binnen je gemeente, de afvalinzamelaar, het circulaire ambachtscentrum, bij provincies en bij partners in de regio.* Er gebeurt op het gebied van preventie vaak al meer dan je denkt. Koppel bestaande (inwoner)initiatieven aan elkaar. Help ze, als dat nodig is, met financiële of communicatiemiddelen. Ga met de enthousiaste bewoners en ondernemers in gesprek om te kijken waar de gemeente (nog meer) bij kan helpen. Andere gemeenten gingen je al voor. Meer weten? Kijk verder in deze menukaart.
- 4. Stel meetbare doelen op verschillende thema's.* Zijn bovenstaande drie punten op orde binnen je gemeente? Ontwikkel dan een Circulaire Economie-strategie voor jouw gemeente en neem afvalpreventie daarin op. Of voeg afvalpreventie toe aan de bestaande CE-strategie. Begin met een nulmeting. Breng in kaart wat er speelt binnen je gemeente, wie er wonen, waar behoefte aan is en waar werk aan de winkel is. In welke afvalstroom komt de meeste verspilling voor? Door een sorteeraanlyse te maken, krijg je inzicht in welke herbruikbare producten en materialen bij het afval terechtkomen.
- 5. Zoek contact met je doelgroep.* Bijvoorbeeld via (straat) interviews, bewonersavonden of een infoquête. Met die laatste vraag je inwoners en/of ondernemers niet alleen welke manieren om afval te voorkomen ze al kennen, maar geef je ze ook informatie mee. Rijkswaterstaat heeft in samenwerking met Milieu Centraal [een kant-en-klare infoquête](#) voor inwoners inclusief brief ontwikkeld die je zo kunt inzetten.

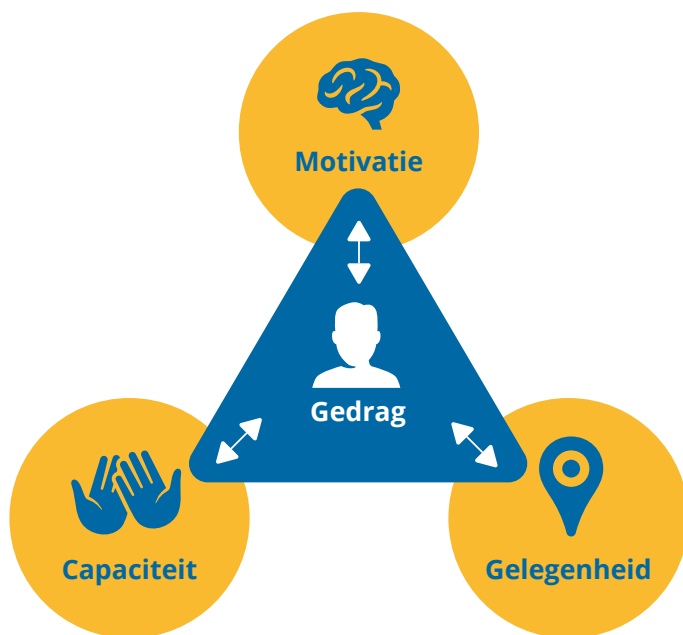
Hoe stimuleer je gedragsverandering?

Inwoners hebben minder huishoudelijk afval als de fysieke, sociale en economische omgeving hiervoor optimaal is ingericht. Een omgeving waarin het kopen van nieuwe spullen of verpakkingen wordt ontmoedigd. Als gemeente heb je een unieke positie in het creëren van zo'n omgeving. Je kunt er op verschillende manieren voor zorgen dat het voorkomen van afval aantrekkelijker wordt:

- Creëer *de gelegenheid*. Vergroot de beschikbaarheid, bereikbaarheid en vindbaarheid van diensten en producten. Dit doe je bijvoorbeeld door het aanbod van tweedehands winkels of reparateurs te vergroten en/of financieel aantrekkelijker te maken.
- Vergroot de *persoonlijke capaciteit* (kennis, vaardigheden) die nodig is om afval te voorkomen. Dit kan met communicatieve activiteiten en het uitdelen van tools. Denk aan het adviseren van het gebruik van wasbare luiers of het eetmaatje om voedselverspilling te voorkomen.

- Vergroot de *motivatie* van inwoners met communicatieve activiteiten om inwoners bewust te maken van bepaalde motieven en sociale normen en om belemmeringen weg te nemen. Let op: deze op motivatiegerichte communicatie kan pas effectief zijn als het gedrag makkelijk kan worden uitgevoerd (dus als gelegenheid en capaciteit op orde zijn). Deze communicatie moet passen bij de motieven en belemmeringen die spelen bij een specifieke doelgroep en in relatie tot specifiek gedrag (bijv. jongeren en het kopen van tweedehands spullen).

[Klik hier voor meer achtergrondinformatie over circulaire economie en gedrag.](#)

Leeswijzer

Deze menukaart is ingedeeld in thema's. Bij elk thema staat een korte samenvatting over wat er nu bekend is over het huidige gedrag van inwoners. Wat volgt zijn activiteiten die je als gemeente kunt ondernemen om de gelegenheid, capaciteit en motivatie te vergroten. Denk hierbij aan financiële maatregelen, kennisdeling, communicatie en pilots. Met pilots kun je maatregelen uitproberen en belemmeringen in kaart brengen.

Luierafval voorkomen

Hoe voorkom je luierafval? Een bekende manier is het gebruiken van wasbare luiers in plaats van wegwerpluiers. Ook door eerder met zindelijkheidstraining te starten, kun je als ouder luierafval voorkomen. Wasbaar incontinentiemateriaal draagt ook bij het aan verminderen van afval. Omdat over wasbare luiers voor baby's de meeste informatie beschikbaar is, gaat het op deze pagina vooral daarover.

Gedrag van inwoners m.b.t. wasbare luiers

- **Wat:** Wegwerpluiers zijn op dit moment de norm in Nederland en worden standaard gebruikt op bijvoorbeeld kinderdagverblijven. Het feit dat ze in iedere supermarkt en drogisterij te koop zijn, stimuleert het gebruik van wegwerpluiers.
- **Hoe:** Er zijn veel online aanbieders van wasbare luiers, sommige hebben een fysieke winkel. Op het moment dat mensen een kind krijgen, moeten zij een nieuwe routine aanleren. Nieuwe ouders staan open

voor informatie over de alternatieven en doen ervaringen op. Het helpt als mensen een eerste ervaring met wasbare luiers hebben, voordat het gebruik van wegwerpluiers de nieuwe routine is. Daarnaast helpt een financiële ondersteuning om de aanschafprijs van wasbare luiers voor ouders te verlagen.

- **Waarom wel:** Wasbare luiers zijn goedkoper dan wegwerp (gerekend over de hele luierperiode van een kind) en zorgen voor minder afval¹.
- **Waarom niet:** Wasbare luiers worden nog vaak als 'vies' gezien, ook zijn de initiële aanschafkosten hoog en vinden potentiële gebruikers het moeilijk een keuze te maken tussen de vele typen wasbare luiers. Ook is vaak nog onduidelijk hoe wasbare luiers in de praktijk werken (verschonen en wassen). Mensen kunnen bang zijn dat het wassen te veel extra tijd/werk kost of dat het te milieubelastend is.

¹ [Luiers: wegwerp of wasbaar](#) | Milieu Centraal.

Activiteiten gemeente voor wasbare luiers

Financieel ondersteunen

Wasbare luiers zijn op het totale gebruik goedkoper dan wegwerpluiers. De aanschafprijs van een pakket wasbare luiers is wel vaak een drempel. Daarom kun je ouders financieel ondersteunen bij de aanschaf.

Verschillende gemeenten gingen je voor:

- De gemeente Aalten heeft een [subsidie](#) voor ouders die wasbare luiers willen uitproberen. Bij aangifte van geboorte krijgen ouders een waardebon van €50 voor een proefpakket wasbare luiers. Bij het huren of kopen van een pakket wasbare luiers is het mogelijk

de helft van de kosten terug te krijgen.

- In Vlaanderen bieden veel gemeenten een subsidie voor de aanschaf van wasbare luiers. Zo kan je bij [gemeente Gent](#) subsidie krijgen voor de huur van een luierpakket om wasbare luiers uit te proberen. De subsidies werden in 2020 371 keer aangevraagd (subsidie aankoopbedrag) en in 2021 86 keer (subsidie huurpakket of proefpakket).
- Het is mogelijk subsidie te geven aan kinderdagverblijven die werken met wasbare luiers. Op die manier kunnen veel ouders bereikt worden.

Kennis delen/communicatie

Ouders weten vaak niet dat voor de luier een wasbaar alternatief bestaat en hebben vragen en misvattingen over het gebruik ervan. Het is daarom goed om ouders op een natuurlijk moment in het zorgtraject hierover te informeren. Communicatie via zorgprofessionals kan ervoor zorgen dat ouders correcte informatie ontvangen en hun vragen beantwoord zien. Het is ook doeltreffender omdat ouders een zorgprofessional meer vertrouwen dan commerciële informatievoorziening.

Richt je daarbij op de volgende groepen: verloskundigen, kraamhulp, GGD, doula's (geboortecoaches), zwangerschapsgym/-yoga, ziekenhuis, gastouders en kinderdagverblijven. Daarnaast zijn er verschillende pakketten voor nieuwe ouders, zoals een GGD-pakket en een kraamzorgpakket. Als gemeenteambtenaar op het gebied van afval/circulaire economie kan je contact opnemen met de beleidsambtenaar op het gebied van gezondheid. Die staat waarschijnlijk in contact met deze doelgroepen.

Communicatie kan op verschillende manieren:

- Zorgprofessionals kunnen informatie geven over wasbare luiers tijdens gesprekken met (toekomstige) ouders.
- Informatie delen over wasbare luiers in wachtkamers. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld de [poster en flyer](#) vanuit Rijkswaterstaat, Milieu Centraal en Wasbareluierwereld.
- Kinderdagverblijven kunnen de sticker 'wasbaar welkom' op hun raam plakken, om de drempel voor ouders te verlagen. Hierbij hoort ook een informatiebrief voor kinderdagverblijven. Zowel de raamstickers als de brief zijn gratis te bestellen. Bijvoorbeeld [hier](#).
- Zorg bij de zorgprofessionals/-locaties voor een aantal wasbare luiers als voorbeeld. Zo kunnen toekomstige ouders ze bekijken en zien hoe ze werken.
- Denk als gemeente ook aan het verstrekken van informatie over wasbare luiers als de ouder de aangifte van het kind komt doen in het gemeentehuis.

Pilot

Een goede manier om systemen uit te proberen en belemmeringen in kaart te brengen, is het organiseren van of deelnemen aan pilots. Dat kan op verschillende manieren:

- Werk als gemeente samen met kinderdagverblijven, waarbij de kinderdagverblijven de wasbare luiers aanschaffen en (laten) wassen. Op dit moment voert Rijkswaterstaat pilots uit met gemeenten en kinderdagverblijven. De resultaten hiervan worden eind 2023 bekend gemaakt.
- Werk als gemeente samen met gezinnen voor een proef. Zo hebben o.a. Breda, Tholen, Hengelo, Raalte, Haarlemmermeer en Rheden meegedaan aan [Mazzelkontjes](#) (Milieu Centraal). Geïnteresseerden kunnen [contact](#) opnemen. Gezinnen die hebben meegedaan kun je vragen om ambassadeur te worden (zoals in gemeente Heerenveen). Op die manier kunnen zij hun vrienden ook overtuigen. Lees meer over de ervaringen in de gemeenten [Rheden](#) en [Hengelo](#).

Zindelijkheidstraining

Het promoten van zindelijkheidstraining is nuttig op het gebied van afvalpreventie. Als kinderen eerder zindelijk zijn, zijn er minder luiers nodig.

Als gemeente kan je dit stimuleren door contact te leggen met GGD's en consultatiebureaus. Zij kunnen zindelijkheidstraining promoten in gesprekken met ouders. Ook kan je als gemeente apps promoten die helpen zindelijkheid aan te leren.

Wasbare luiers bij volwassenen

Wasbare luiers zijn ook te gebruiken door mensen die last hebben van incontinentie. Ook hiervoor kan contact worden gelegd en pilots worden opgezet met zorgverleners, zoals verzorgingstehuizen.

Delen en lenen

Gedrag van inwoners

- **Wat:** Ongeveer 50% van de Nederlanders deelt en leent weleens spullen. Wat het meest wordt geleend is gereedschap (ruim 60%) en kleine huishoudelijke elektronische apparatuur (bijv. keukenmachines, krultang of boormachine, 40%). Kleine huishoudelijke elektrische apparaten worden door ruim 30% weleens geleend of gedeeld.
- **Wie:** De meeste mensen delen of lenen het liefst met en van bekenden (vrienden, familie of burens, 50-80%). Minder dan 5% deelt of leent met en van onbekenden (zoals platforms en sociale media). Jongvolwassenen en hoger opgeleiden staan het meest open voor delen en lenen van spullen.
- **Hoe:** Online delen, lenen en huren kan o.a. via Peerby of Hoplr. Deze apps hebben diverse

- gedragsprincipes toegepast. Er zitten enkele hindernissen in voor gebruikers zoals kosten (Peerby) en verificatie door een buurtgenoot (Hoplr).
- **Waarom wel:** Voor delen is vooral het helpen van anderen een motief. Voor een vijfde van de delers is het in contact komen met anderen een motief. Voor lenen is vooral geld besparen belangrijk. Ook ruimtegebrek kan een motief zijn. Mensen delen en lenen vaker als ze weten dat dat een positief effect heeft op het milieu.
 - **Waarom niet:** Angst dat spullen stuk gaan, gebrek aan kennis waar mensen terecht kunnen en gedoe/ongemak houden mensen tegen om te delen en te lenen. Maatregelen moeten vooral het gevoel geven dat mensen elkaars burens zijn (dit verhoogt de bereidheid om te delen).

Beeld: Milieucentraal

Activiteiten gemeente

Faciliteren

Om de fysieke leefomgeving van inwoners zo in te richten dat ze vaker delen en lenen, kun je:

- Een plek in de wijk maken waar inwoners spullen kunnen delen met en lenen van elkaar. Denk aan een deelbox, buurtschuur of in een buurthuis. [Gemeente Breda heeft wijkdeals](#) om de sociale cohesie in de wijk te vergroten en daarmee delen en lenen van burens aantrekkelijker te maken. Inwoners kunnen zo met wat geld van de gemeente buurtinitiatieven starten.
- Lenen of huren via bouwmarkten stimuleren door bijvoorbeeld kortingsbonnen te subsidiëren die bouwmarkten kunnen uitdelen aan hun klanten.
- Kledingbibliotheken en speelotheken promoten waar kleding en speelgoed geleend of gehuurd kunnen worden.

Communicatie

Om de motivatie van je inwoners te vergroten, kun je aan de slag gaan met communicatie.

- Maak de opties tot delen en lenen zichtbaarder. Bijvoorbeeld met een kaart waarop alle deel- en leenplekken in je gemeente zichtbaar zijn, zowel die van inwoners als van bedrijven. [Je kunt zelf in Google Maps via My Maps een kaart maken](#). Je kunt één kaart maken voor alle deel- en leeninitiatieven, verkooppunten voor tweedehands spullen én reparatieplekken in je gemeente.
- Communiceer over ervaringen van andere inwoners.
- Pas je communicatie aan op je doelgroep. Breng

bijvoorbeeld per doelgroep relevante producten onder de aandacht. Zo zullen games jongeren meer aanspreken dan gereedschap.

- Neem scepsis weg door te benoemen wat er gebeurt wanneer spullen stuk gaan, zoals dat sommige bedrijven een garantieregeling hebben onder bepaalde voorwaarden.
- Maak een andere communicatieaanpak voor 'leners' (focus op geld besparen en milieu) en 'delers' (focus op het sociale element). Spreek iedere groep gericht aan.

Voorbeelden van andere gemeenten

- Milieu Centraal heeft in 2021 en 2022 met diverse partners een pilot uitgevoerd in de Rotterdamse wijk Blijdorp. De geleerde lessen en aanpak zijn verwerkt in een handleiding zodat andere gemeenten hier ook een start mee kunnen maken. Milieu Centraal coördineert de eerste gesprekken, zodat er een start gemaakt kan worden. De ambitie is dat er door heel Nederland een deellint van digitale buurtschuren ontstaat. De handleiding en aanvullende informatie is te vinden op: [Toolkit Jouw gemeente DeeltHet | Milieu Centraal](#).
- Gemeente Meppel heeft het [project 'Meppel Deelt'](#) opgezet in samenwerking met NMF Drenthe, Stichting Welzijn MensenWerk en Meppelvoorelkaar. Mede mogelijk gemaakt door Provincie Drenthe.
- Gemeente Apeldoorn heeft het [project 'schatkisten'](#) op basisscholen, waarin spullen voor hergebruik geplaatst kunnen worden.

Reparatie

Repareergedrag van inwoners

- **Wat:** 60% van de mensen in de EU heeft weleens een product laten repareren². Meestal maken mensen gebruik van professionele reparateurs (26% reparatiebedrijf services, 17% via producenten) of van vrienden en familie (8%). Zelf repareren komt het minst voor (12%). Er lijkt beperkt draagvlak voor repareren en/of opknappen van kleding. Veel meubels zijn op dit moment niet gemaakt om te repareren/demonteren ('fast furniture'). Er is weinig interesse om buiten de garantietermijn te laten repareren.
- **Wie:** In Nederland repareren 65-plussers het vaakst (22% vs. 16% binnen totale bevolking), mogelijk omdat zij meer tijd en ervaring hebben. Jongeren lijken repareren minder vaak als optie te zien.
- **Hoe:** Je kunt spullen laten repareren bij een professionele reparatieservice, kleine ambachten (kleermaker, schoenmaker) of bij de producent. Repareren kan ook bij circulaire ambachtscentra en Repair Cafés, maar die zijn op dit moment niet bekend bij een groot publiek. Online zijn veel video's te vinden met uitleg hoe je apparaten repareert.

Daarbij is de vindbaarheid en kwaliteit van het filmpje bepalend voor het gebruik, net als de verkrijgbaarheid van benodigde onderdelen en gereedschappen.

- **Waarom wel:** weggooien van producten is slecht voor het milieu, mensen zijn gehecht aan hun producten, mensen hebben het product direct weer nodig, het kost tijd/geld om een nieuw product te kopen (terwijl repareren goedkoper kan zijn), het product is in een te goede staat om te vervangen en het voelt slecht om een product weg te doen.
- **Waarom niet:** Het kost minder tijd en geld om een product nieuw te kopen dan te laten repareren. Repareren kost geld, de kosten zijn ondoorzichtig. Men gaat ervan uit dat producten niet ontworpen zijn om lang mee te gaan, sommige producten zijn ook niet repareerbaar of te openen. Men is bezorgd over de veiligheid van het product na reparatie. Men wil nieuwe producten omdat die in de mode zijn, of vinden de technologie van een nieuw product beter. Tot slot hebben sommige mensen een gebrek aan ervaring met en/of interesse in repareren.

² EU (2018) Behavioural Study on Consumers' Engagement in the Circular Economy

Activiteiten gemeente

Faciliteren

Een manier om reparatiegedrag te stimuleren, is door reparatie zichtbaarder, laagdrempeliger en bereikbaarder te maken in de gemeente. Door ruimtes beschikbaar te stellen zorg je er als gemeente voor dat er reparateurs op logische plekken in je stad of dorp aanwezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan een vaste locatie voor een Repair Café in het centrum van de stad, in plaats van op een industrieterrein.

Een route is dat mensen hun eigen spullen repareren. Dit kan samen met een expert bij een Repair Café of een reparatiebus op locatie. Het vergroten van reparatievaardigheden kun je als gemeente organiseren door workshops repareren te stimuleren, bijvoorbeeld bij de bibliotheek of volksuniversiteit. Of faciliteer een plek in je gemeente waar mensen zelf kunnen repareren en upcyclen met aanwezig gereedschap, zoals de [Makersbase](#) in Breda.

Een andere route is dat mensen hun kapotte spullen afgeven aan professionals die het als refurbished of gerepareerd product verkopen. Je kunt reparatie in je gemeente bevorderen door een plek op de milieustraat of in een [circulair ambachtscentrum](#) te creëren voor het inleveren van te repareren spullen. Deze kunnen dan door een Repair Café of werkplaats gerepareerd en weer verkocht worden. Op de milieustraat van Capelle aan den IJssel staat bijvoorbeeld een [Repair Café-container](#) die één keer per week geleegd wordt door reparateurs. Vergeet ook niet de fietsen die mensen achterlaten. Misschien kan je deze als gemeente (laten) repareren en verkopen/weggeven.

Financieel

- Door subsidie te geven aan repareerplekken en -organisaties (zoals Repair Cafés) in jouw gemeente, draag je bij aan de oprichting of het voortbestaan hiervan. Repareerplekken draaien vaak op vrijwilligers, maar kunnen wel kosten maken voor huur van de locatie, materiaalgebruik, gereedschappen, publiciteit en het verzorgen van koffie en thee. De gemeente Amsterdam heeft bijvoorbeeld [dit Repair Café](#) financieel ondersteund.
- Je kunt als gemeente ook andere initiatieven

financieel ondersteunen, zoals werkplaatsen of bouwmaterialenhubs. Gemeenten Utrecht, Rotterdam en Breda zijn hiermee bezig.

- Je kan ook korting op reparaties geven aan inwoners die minder te besteden hebben, zoals met de [Stadspas](#) in gemeente Amsterdam.

Communicatie

Door reparatie zichtbaarder te maken, stimuleer je inwoners om spullen te (laten) repareren.

- Laat mensen kennismaken met reparatie door middel van 'pop-up'-reparatieplekken. Een voorbeeld is een mobiele milieustraat die door verschillende wijken komt en ook de mogelijkheid tot (samen) repareren aanbiedt. Als voorbeeld: in het provinciehuis van de provincie Noord-Holland is in 2022 een succesvol [pop-up Repair Café](#) open geweest, met 78 bezoekers en 80 te repareren items.
- Zorg dat de reparatielocaties in jouw gemeente duidelijk aangegeven zijn, op een kaart bijvoorbeeld. Dit kunnen professionele, betaalde reparatiediensten zijn, maar ook de Repair Café's. [Je kunt zelf in Google Maps via My Maps een kaart maken](#). Je kunt één kaart maken voor alle deel- en leeninitiatieven, verkooppunten voor tweedehands spullen én repareerplekken in je gemeente. Zie als voorbeeld de [kaart van Apeldoorn](#) met alle repareerplekken in de gemeente.
- Promoot deze reparatieplekken en evenementen in het gemeentelijke blad, op borden in de stad, op de website en via kanalen die door jouw doelgroep gelezen worden (zoals sociale media voor jongeren). Je kan ook reparatietips op deze manier promoten. Zo heeft Apeldoorn een [website](#) om Apeldoorners te inspireren om meer te repareren.
- Promoot filmpjes en handleidingen die uitleggen hoe je apparaten repareert, bijvoorbeeld [iFixit](#) en de site van [Repair Café](#). Dit helpt mensen die zelf hun apparaten willen repareren.
- Je kan ook een campagne starten over reparatie. Zo had SIRE in 2019 de ['Waardeer het. Repareer het'](#)-campagne.

Tweedehands kopen

Gedrag van inwoners

- **Wat:** Inwoners zijn bereid tweedehands spullen of kleding aan te schaffen. Dit kan via kringloopwinkels, online platformen (zoals marktplaats en Vinted) en markten.
- **Hoe:** Hoewel consumenten veelvuldig nieuwe producten kopen, vindt ruim 80% van de consumenten hergebruik belangrijk. De positieve houding uit zich makkelijker in het aanbieden van gebruikte producten aan anderen dan in het zelf kopen van gebruikte producten. Uit onderzoek blijkt dat steeds meer mensen tweedehands kleding te kopen. 14% zegt zelfs 'het liefst tweedehands' te kopen.
- **Waarom wel:** motieven van mensen om tweedehands te kopen zijn: besparen van geld, goed voor het milieu, omdat het leuk is of plezier geeft om ernaar opzoek te gaan, omdat er geen behoefte is aan nieuwkoop of omdat de vintage producten hip, mooier of van betere kwaliteit zijn, vanwege nostalgische gevoelens.
- **Waarom niet:** barrières zijn dat de spullen minder leuk zijn, mindere kwaliteit hebben, er geen garantie op zit, de spullen vies zijn, sneller stuk gaan of de spullen niet vindbaar zijn of dat het zoeken ernaar te veel tijd kost.

Activiteiten gemeente

Faciliteren

Je kunt als gemeente de volgende activiteiten ondernemen:

Stimuleer tweedehands kopen

- Geef ruimte aan tweedehandswinkels op goede locaties of zet pop-uplocaties hiervoor in.
- Zet een circulair ambachtscentrum op. Dat is een plek waar de kringloop, milieustraat, reparatie, het sociale domein en onderwijs samenkomt. Op de [website van circulaire ambachtscentra](#) lees je alles over hoe je dat doet.
- Faciliteer markten waar tweedehandsspullen worden verkocht.
- Faciliteer kledingkettingen binnen je gemeente. Hoe? Dat lees je [hier](#).
- Geef korting bij kringloopwinkels aan mensen met een stadspas (voor mensen met een lager inkomen).
- Organiseer een themadag rondom tweedehands spullen, of specifiek tweedehands kleding. Denk daarbij ook aan een modeshow, en betrek de jeugd/ studenten.

Stimuleer spullen inleveren voor tweedehands verkoop

- Zorg voor een apart inzamelpunt op de milieustraat waar inwoners herbruikbare spullen nog een tweede leven kunnen geven.
- Geef een vergoeding aan kringloopwinkels, zodat ze thuis spullen kunnen ophalen. Of laat een auto van de kringloop voor de dienst van het gemeentelijke grofvuil uitrijden.

Communiceren

Via communicatie(campagnes) kun je bekendheid over het kopen van tweedehands producten vergroten.

Aandachtspunten:

- Zorg dat je boodschap aansluit bij de motieven en weerstanden van je doelgroep en maak waar mogelijk gebruik van aansprekende rolmodellen. Vind je doelgroep tweedehands spullen soms vies? Dan kan je benadrukken dat alle spullen industrieel gereinigd worden.
- Benadruk het aspect van kosten besparen.
- Zorg dat beeldmateriaal er fris uitziet en bied garantie. Laat je inspireren door communicatiecampagnes van bijvoorbeeld [Het Goed](#), [Reshare Store](#) en [Estafette](#) in Leeuwarden of werk er zelfs mee samen.
- Benoem het positieve/goede gedrag.

Afgelopen jaar heeft de campagne Preloved Fashion Fair plaats gevonden in de Gemeente Utrecht en Leiden om het kopen van tweedehands kleding te promoten. Bekijk voor inspiratie [deze website](#). Ook kun je initiatieven als SwipSwap (voorheen: RecycleSint) inzetten ter promotie van ruilen en het hebben van tweedehands spullen.

Ontwikkel een kaart van jouw gemeente met het circulaire aanbod dat er al is. Waar kunnen inwoners of bezoekers terecht als ze tweedehands willen kopen? [Je kunt zelf via Google Maps via My Maps een kaart maken](#). Je kunt één kaart maken voor alle deel- en leeninitiatieven, verkooppunten voor tweedehands spullen én repareerplekken in je gemeente. Gemeente Amsterdam promoot daarnaast een website waar o.a. tweedehands kledingwinkels in de stad op staan: COSH! Conscious Shopping Made Easy.

Herbruikbare bekens/maaltijdverpakkingen

Gedrag van inwoners

- **Wat:** Door de Single Use Plastic (SUP)-wetgeving gaan consumenten meer betalen voor plastic wegwerpverpakkingen of gebruikmaken van herbruikbare verpakkingen. Er zijn twee categorieën om het gebruik van herbruikbare verpakkingen te stimuleren: Bring your own (BYO) waarbij inwoners hun eigen verpakkingen moeten meenemen en het opzetten van herbruikbare (statiegeld)systemen waarbij de ondernemer de bekens en bakken faciliteert en de inwoner deze moet inleveren.
- **Hoe:** Als gemeente kun je ondernemers stimuleren herbruikbare beker-/maaltijdverpakkingensystemen op te zetten en hen hierin ondersteunen. Ook kun je communiceren naar inwoners dat zij hun eigen bekens/maaltijdverpakkingen kunnen meenemen.
- **Waarom wel:** Er is onder inwoners veel draagvlak voor het beprizen van wegwerpmaterialen en het introduceren van herbruikbare bekens en maaltijdverpakkingen. Voor inwoners zijn (statiegeld)systemen

voor herbruikbare bekens en maaltijdverpakking gebruiksvriendelijker dan dat van hen wordt verwacht eigen verpakkingen mee te nemen.

- **Waarom niet:** Nadeel van BYO is volgens inwoners dat zij mogelijk hun beker/maaltijdverpakking vergeten, dat deze kan gaan ruiken of lekken in de tas en dat het een ongemakkelijk gevoel kan geven (niet anders willen zijn, verkopers niet tot last willen zijn en bang voor afkeuring van de verkoper). Voor ondernemers is het opzetten van hergebruiksystemen tijdsintensief. Ondernemers verwachten dat het makkelijker is BYO-bekens/maaltijdverpakkingen te accepteren dan herbruikbare systemen op te zetten. Maar ondernemers zijn ook sceptisch over het gebruik van BYO, de verschillende maten maakt dat hun eten er mogelijk niet in past en koffiebekens niet onder het koffieapparaat passen. Ook hebben ze zorgen over de hygiëne ervan.

Activiteiten gemeente

Faciliteren

Stimuleer als gemeente het gebruik van herbruikbare bekertjes en maaltijdverpakkingen door ondernemers te motiveren om herbruikbare systemen op te zetten en hen daarin te ondersteunen. Financieel kan dit bijvoorbeeld door de investeringskosten (deels) te dekken of locaties beschikbaar te stellen voor opslag en/of wassen van de bekertjes/maaltijdverpakkingen. Daarnaast helpt het als je de implementatie van een herbruikbaar systeem coördineert. Zo wordt er schaal-grootte gecreëerd, waardoor ook kleinere ondernemers de schaal-grootte kunnen bereiken waarmee het loont om een herbruikbaar systeem in te kopen. Bovendien kunnen inwoners hun retourbekertjes en -bakjes gemakkelijker inruilen als meer ondernemers zijn aangesloten.

Daarnaast kan je subsidie verlenen aan bedrijven die herbruikbare systemen faciliteren, van herbruikbare verpakkingen tot logistieke ondersteuners. Gemeente Lelystad heeft bijvoorbeeld een [subsidie](#) ingesteld die organisatoren van evenementen in de stad ondersteunt bij de huur of aanschaf van herbruikbare wasbare bekertjes.

Bovendien kun je ondernemers stimuleren stickers op hun ruit te plakken waarop staat dat herbruikbare verpakkingen welkom zijn en deze [stickers](#) gratis ter beschikking te stellen.

Communicatie

Als gemeente kan je naar [ondernemers](#) en inwoners communiceren over de SUP-wetgeving en wat dit voor hen gaat betekenen. Je kan ondernemers stimuleren

gebruik te maken van herbruikbare (statiegeld)-systemen. Zo heeft de [gemeente Wageningen](#) de communicatie over herbruikbare bekertjes vanuit de horeca naar inwoners gefaciliteerd. En gecommuniceerde [gemeente Leiden](#) naar ondernemers via bijeenkomsten. In de gemeentelijke communicatie kun je ook koploper-ondernemers promoten door hen op een stadkaart of bij een wandeltoer te vermelden.

Wat de SUP voor jou als gemeente gaat betekenen vind je [hier](#).

Je kan als gemeente de plekken waar je verpakkingsvrij kunt winkelen zichtbaar maken door deze te verzamelen op een kaart, zoals [Amersfoort](#) heeft gedaan. Ook kan je BYO stimuleren met [een campagne](#).

Vergunningen

Aanvullend op de SUP-wetgeving kan met de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van evenementen worden verwacht dat alleen gebruik wordt gemaakt van herbruikbare systemen. [Gemeente Leiden](#) is hier bijvoorbeeld mee bezig.

Pilot

Herbruikbare systemen zijn nieuw en het is nog niet duidelijk welk systeem het beste werkt en onder welke voorwaarden. Om systemen uit te proberen en belemmeringen in kaart te brengen, kan je vanuit de gemeente pilots organiseren of meedoen aan pilots van bijvoorbeeld [Mission Reuse](#). In diverse provincies zijn ook transitienetwerken opgezet die de ketensamenwerking tussen gemeenten en ondernemers faciliteren, bijvoorbeeld door [provincie Zuid-Holland](#).

Voedselverspilling

Gedrag van inwoners

- **Wat:** Grofweg een kwart van ons eten belandt in de vuilnisbak. Kijkend naar de hele voedselketen, verspilt de inwoner thuis het meeste. Brood, zuivel, groente en fruit belanden bij huishoudens het vaakst in de gft/gfe-bak of het restafval.
- **Wie:** Voedselverspilling vindt plaats in alle type huishoudens. Wel verspillen 65-plussers gemiddeld minder dan jongeren. Gezinnen met jonge kinderen hebben de meeste voedselverspilling.
- **Hoe:** Je hoeft mensen over het algemeen niet te overtuigen van het belang om voedselverspilling te voorkomen. Wel is men zich nog weinig bewust van z'n eigen verspilgedrag en heeft het voorkomen van verspilling voor hen vaak geen prioriteit. Zij kunnen geholpen worden door in te zetten op motivatie (o.a. bewustwording op eigen verspilgedrag), maar ook door hun vaardigheid (capaciteit) en de gelegenheid te vergroten om voedselverspilling te voorkomen.
- **Waarom wel:** Men vindt het zonde van het geld en voor het milieu. Daarnaast is er een sterk gevoel dat eten verspillen 'niet hoort' omdat er mensen zijn die honger hebben.
- **Waarom niet:** Men wil geen voedsel verspillen, maar toch gebeurt het regelmatig. Dit komt doordat mensen eten vergeten of verkeerd opslaan. Ook ligt de voorkeur soms bij het eten van producten waar men op dat moment zin in heeft (i.p.v. wat op moet), kopen mensen producten in te grote verpakkingen of loopt de dag anders dan gepland waardoor maaltijden niet op gaan. Tot slot bestaan er misvattingen over de twee verschillende soorten houdbaarheidsdatums (Ten minste Houdbaar Tot/ Ten minste Gebruiken Tot).

Bekijk ook het [Stappenplan voor gemeenten](#) van de Stichting Samen Tegen Voedselverspilling. Hierin staat meer informatie over wat de gemeente kan doen.

Activiteiten gemeente

Faciliteren

Voorkom voedselverspilling door keukenhulpjes uit te delen. Voorbeelden zijn een [Eetmaatje](#) om porties pasta en rijst af te meten, stickers als geheugensteuntje welke producten in de koelkast of vriezer moeten worden bewaard en een receptenboek over wat je met restjes kan koken.

- In de webshop van het Voedingscentrum bestel je het Eetmaatje en de [Koelkast-](#) en [Vriezerstickers](#). Deze producten zijn gratis, je betaalt alleen verzendkosten.
- Het restjesreceptenboek van de Stichting Samen Tegen Voedselverspilling kan je [hier](#) downloaden. Er zijn ook andere kookboeken op de markt, zoals [Verspilling is Verrukkelijk](#).

Zorg dat bedrijven aan de slag gaan met het voorkomen van voedselverspilling, zowel de hoeveelheid die vrijkomt in het bedrijf zelf als de impact die zij hebben op de hoeveelheid voedselverspilling bij mensen thuis. Breng de [voucherregeling](#) van de Stichting Samen Tegen Voedselverspilling onder de aandacht. Met deze regeling help je bedrijven om aan de slag te gaan met het voorkomen of reduceren van voedselverspilling en het vergroten van de waarde van reststromen. Of breng [Too Good To Go](#) onder de aandacht, hiermee kunnen bedrijven overschotten tegen gereduceerd tarief verkopen aan inwoners.

Communicatie

Mensen zijn al gemotiveerd om voedselverspilling te voorkomen, maar in de waan van alledag lukt het niet altijd. Daarnaast is inzicht in eigen verspilgedrag klein. Communicatie kan het onderwerp 'top of mind' maken.

Doe als gemeente mee aan de [Verspillingsvrije Week](#). Dit is een jaarlijkse week die wordt georganiseerd sinds 2019, door de stichting Samen Tegen Voedselverspilling. In deze week organiseren gemeenten bijvoorbeeld kookavonden, proeverijen, lunchlezingen, webinars en masterclasses. Er komen jaarlijks tools beschikbaar om de week te organiseren, zoals logo's, posters en video's, maar ook infographics met cijfers over voedselverspilling.

Er zijn ook tools die je kan promoten onder de inwoners van je gemeente. Een voorbeeld is de [Verspillingsvrije Coach](#) van Milieu Centraal. Op deze apps lees je tips om minder afval weg te gooien. Lees er [hier](#) meer over. Kijk of er bij jou in de gemeente food-sharing initiatieven zijn en ondersteun deze.

JA NEE Koelkaststicker

Tomaten hebben last van zogenaamd koudebederf. Ze drogen uit en verliezen hun smaak als je ze in de koelkast bewaart.

Appels blijven tot drie weken langer goed in de koelkast.

JA Bewaar mij **WEL** in de koelkast

NEE Bewaar mij **NIET** in de koelkast

Citrusvruchten kun je het beste koel en donker, buiten de koelkast bewaren. Gemiddeld houdt je ze 14 dagen goed.

Bewaar eieren in de doos in de koelkast. De koude temperatuur remt de groei van bacteriën. Met de punt naar beneden blijven eieren langer goed.

www.voedingscentrum.nl/bewaarwijzer

SAMEN TEGEN VOEDSELVERSPIJLING Voedingscentrum eerlijk over eten

Voedingscentrum eerlijk over eten

Wat kan je doen op andere thema's?

Reclamedrukwerk

Een effectieve manier om de hoeveelheid reclamedrukwerk te verminderen, is het introduceren van de 'ja/ja-sticker' in je gemeente (ook wel het 'opt-in systeem' genoemd). Gewoonlijk kunnen inwoners met een sticker aangeven dat ze géén reclamedrukwerk willen ontvangen. Bij een opt-in systeem is dit omgedraaid en geven inwoners aan dat ze wél prijs stellen op reclamedrukwerk. In de nieuwe situatie ontvangen ze zonder sticker dus géén ongeadresseerd reclamedrukwerk. Lees alles over wat dit systeem inhoudt en hoe je het in een gemeente invoert in de [handreiking](#).

Mocht het nu in jouw gemeente nog niet mogelijk zijn het opt-in systeem in te voeren, stimuleer dan het gebruik van de 'nee/nee-sticker'. Deze kan je meesturen met een afvalpas of aanbieden op de balie in het gemeentehuis.

Herbruikbaar menstruatiemateriaal

Herbruikbaar menstruatiemateriaal wordt steeds bekender. Denk hierbij aan wasbaar menstruatie-

ondergoed, maar ook aan menstruatiecups. De grote merken hebben er varianten van in de grote supermarkketens en drogisterijen liggen. De gelegenheid is dus goed op orde. Als gemeente kan je de afname van deze materialen vergroten door ze onder de aandacht te brengen met communicatie.

Daarnaast bieden veel gemeenten tegenwoordig gratis menstruatiemateriaal aan, bijvoorbeeld in kastjes. Door hier geen wegwerp-, maar herbruikbare producten in te plaatsen, draag je bij aan zowel het tegengaan van menstruatiearmoede als het verminderen van de hoeveelheid afval.

Verbod op ballonnen of confetti

Het verbieden van activiteiten die vaak tot zwerfafval leiden is ook een manier van preventie. Zo heeft [de meerderheid van de gemeenten](#) een verbod op het oplaten van ballonnen. Daarnaast zijn er ook gemeenten die een verbod op het verspreiden van plastic confetti hebben ingesteld.

Hoe kan je verder nog werken aan afvalpreventie?

Doe mee aan het 100-100-100-project

100 huishoudens, 100 dagen, 100% afvalvrij. Dit project is een initiatief van ROVA, VANG Huishoudelijk Afval, de NVRD en Foster. In dit project biedt [100-100-100](#) een online platform waar deelnemers wekelijks een opdracht doen die te maken heeft met afvalpreventie. Op de website lees je de resultaten en welke gemeenten al hebben meegedaan.

Kijk ook naar je eigen bedrijfsvoering

Als gemeente kun je zelf natuurlijk ook het goede voorbeeld geven. Niet alleen door zelf voedselverspilling te voorkomen in je kantine of door minder papier te printen, maar ook door minder of niet in te kopen. [Lees meer over wat je zelf kunt doen op de website van VANG-Buitenshuis](#). Zo kun je bijvoorbeeld rekening houden met afvalpreventie in je inkoopbeleid. Of het grondstoffendepot gebruiken voor het inrichten van de openbare ruimte.

Ga met ondernemers, instellingen en verenigingen in gesprek

Naast het stimuleren van preventiegedrag bij consumenten, kan je je ook richten op andere sectoren. Het programma [VANG-Buitenshuis](#) richt zich op negen sectoren, namelijk onderwijs, overheid, sport, horeca (hotels, restaurants en horecagroothandel), festivals en evenementen, cultuur, kantoren, vervoer en zorg. Hierbij wordt onder andere aandacht geschonken aan het voorkomen van afval. Een aantal voorbeelden:

- Scholen: verschillende preventiethema's lenen zich goed om kinderen op scholen mee aan de slag te laten gaan. In de [Inspiratiegids voor afvalvrije scholen](#) staan goede voorbeelden van scholen die aan de slag zijn met afvalpreventie en -scheiding. Daarnaast vind je bij de [Helpdesk Schoolafval](#) inspiratie over o.a. het voorkomen van afval op school en lesmateriaal over afval, bijvoorbeeld in het [Stappenplan Aan de slag met afval op jouw school](#).
- Sportverenigingen: in het [Stappenplan afvalpreventie en afvalscheiding](#) bij sportclubs lees je tips en tricks en praktijkvoorbeelden voor sportclubs. Als gemeente kan je dit onder de aandacht brengen bij sportclubs.

Organiseer evenementen over preventie tijdens nationale weken

Er worden elk jaar verschillende themaweken georganiseerd. Dit is een goed moment om als gemeente iets te doen op het gebied van preventie. Voorbeelden zijn de [Zero Waste Week](#), de [Week Zonder Afval](#), de [Verspillingsvrije Week](#) en de [Week van de Circulaire Economie](#).

Organiseer een campagne in je gemeente

Ook kan je, om in je gemeente aandacht te vragen aan afvalpreventie, een campagne organiseren. Dit kan over specifieke thema's gaan, of over verminderen van afval in algemene zin. Zo heeft gemeente Utrecht een campagne georganiseerd genaamd [Ga voor minder afval](#). Ook heeft Milieu Centraal een serie huis-aan-huis-advertenties ontwikkeld die aangepast kunnen worden aan de huisstijl van een gemeente. De thema's per advertentie zijn repareren, tweedehands kiezen, herbruikbaar kiezen in plaats van wegwerp en delen en lenen. Neem hiervoor contact op met [Milieu Centraal](#).

Het is toegestaan om een passage of quote uit deze menukaart van VANG Huishoudelijk afval op te nemen, mits de titel wordt vermeld in de lopende tekst.

Publicatiedatum: maart 2023

Contact: vanghuishoudelijkafval@rws.nl

Het programma VANG Huishoudelijk afval wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, samen met de NVRD en de VNG.

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

www.vang-hha.nl